

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2003-4-114 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 04-20/201-41
Karar Tarihi : 18.3.2004

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Murat GENCER, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rifki ÜNAL, Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN

B. RAPORTÖRLER : K. Oğuz KARAKOÇ, Uygur GAZİOĞLU

C. ŞİKAYET EDEN : - İhbar
- İhbar
- İsmi gizli tutulması talepli şikayet

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA

YAPILANLAR : - İnşaat Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği Serçeönü Mh. Bay Fuat Cd. Mühendisler İşhanı K:1 Kayseri
- Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği Sahabiye Mh. Kalender İşhanı No:11/9 Kayseri
- Jeoloji Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği Kalpaklıoğlu Mh. Sivas Blv. Beşer Apt. No:16/1 Kayseri
- Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliği Bahçelievler 2. Sk. Huzur Apt. Şanlıurfa
- Makine Mühendisleri Odası Muğla İl Temsilciliği Kurşunlu Cd. Kurşunlu Çıkmazı No:4/5 Muğla

E. DOSYA KONUSU: İnşaat, Harita ve Jeoloji Mühendisleri odalarının Kayseri İl temsilciliklerinin ve Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliğinin havuz oluşturarak ve fiyat tespitinde bulunarak, Makine Mühendisleri Odası Muğla İl Temsilciliğinin asgari ücret uygulamasını sürdürerek 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiaları.

04-20/201-41

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Kurum kayıtlarına 3.7.2003 tarih ve 3014 sayı ile giren isimsiz ve adressiz elektronik posta mesajında, Kayseri'de faaliyet göstermekte olan İnşaat, Harita ve Jeoloji Mühendisleri odalarının kendi çıkarları doğrultusunda ortak havuz oluşturarak rekabeti engelledikleri iddia edilmiştir.

22.7.2003 tarih ve 3417 sayı ile Kurum kayıtlarına giren bir diğer başvuru, Şanlıurfa İli'nde çiftçilikle uğraştıklarını söyleyen ancak isimlerini vermeyen kişiler tarafından yapılmıştır. Başvuru dilekçesinde; işleri gereğince topraklarında kuyu açtırmak isteyen çiftçilerin, kuyular için gerekli olan elektrik projelerinin çizilmesi hizmeti karşılığında tüm mühendislerin aynı ücreti talep ettiği, bunun nedeninin Elektrik Mühendisleri Odası'nın oluşturduğu havuz sistemi olduğu iddia edilmiştir.

1.8.2003 tarih ve 3708 sayılı bir diğer başvuruda ise, Rekabet Kurulu'nun 22.1.2002 tarih ve 02-04/40-21 sayılı Kararı ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'un asgari ücret uygulamasına son verildiği halde, Makine Mühendisleri Odası Denizli Şubesinin baskısı ile bu Şubeye bağlı olan Muğla temsilciliğinin asgari ücret uygulamasını sürdürdüğü ve üyelere asgari ücret üzerinden fatura düzenleme zorunluluğu getirdiği belirtilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 3.7.2003 tarih ve 3014 sayı, 22.7.2003 tarih ve 3417 sayı, 1.8.2003 tarih, 3708 sayı ile giren başvurular üzerine hazırlanan 4.8.2003 tarihli bilgi notu Kurulun 18.9.2003 tarih ve 03-62 sayılı toplantısında görüşülmüş, Kayseri İnşaat, Harita ve Jeoloji Mühendisleri odalarının ortak havuz oluşturdukları, Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliği'nin havuz oluşturarak fiyat tespitinde bulunduğu, Makine Mühendisleri Odası Muğla İl Temsilciliği'nin ise asgari ücret uygulamasını sürdürerek rekabeti engellediği iddialarına yönelik olarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanununun 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 3.3.2004 tarih ve 2003-4-144,135,114/ÖA-2004-KOK sayılı Önaraştırma Raporu, 15.3.2004 tarih, REK.0.08.00.00/60 sayılı Başkanlık önergesi ile 04-20 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda;

İnşaat, Harita ve Jeoloji Mühendisleri odalarının Kayseri İl temsilcilikleri ile Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliğinin havuz sistemi oluşturarak rekabeti engellediği iddialarına ilişkin somut belge ve bulgulara ulaşılabilmesi nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındaki bir ihlalin varlığından söz edilemeyeceği,

TMMOB ve TMMOB'a bağlı odalar tarafından asgari ücretlerin belirlenmesinin 4054 sayılı Kanun'a aykırı olduğu yönündeki 22.1.2002 tarih ve 02.04/40-21 sayılı Rekabet Kurulu Kararının yürütmesinin, Danıştay Onuncu Dairesi'nin

04-20/201-41

17.11.2003 tarih ve 2003/2564, 2003/2705 sayılı kararlarıyla durdurulmuş olması nedeniyle, Makine Mühendisleri Odası'nın asgari ücret uygulamalarına yönelik tespitler bakımından, anılan karara yönelik Rekabet Kurumu tarafından yapılan itiraz sonuçlanana kadar herhangi bir işlem tesisinin hukuken mümkün bulunmadığı,

görüşüne yer verilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Öneraştırma Yapılan Taraflar

Yapılan Öneraştırma, TMMOB'a bağlı çeşitli meslek odalarının üç ayrı ildeki şube ve temsilcilikleri hakkında yürütülmüştür. Mühendis ve mimarların ortak gereksinimlerini karşılamak ve ülkenin genel menfaatlerine uygun olarak mesleki kalitenin gelişimini sağlamak üzere 1954 yılında 6235 sayılı Kanun ile kurulan, kamu kurumu niteliğinde meslek teşekkülü olan ve tüzel kişiliği haiz TMMOB, 23 oda altında toplanan yaklaşık 60 disiplini organize eden bir üst birliktir.

I.1.1 Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (HKMO) Kayseri İl Temsilciliği

HKMO'nun Türkiye çapında 10 şubesi bulunmaktadır. HKMO Ankara Merkezine bağlı olarak faaliyet gösteren 13 temsilcilikten biri olan Kayseri İl Temsilciliğinde 2004 yılı itibariyle 45'i serbest mühendislik faaliyeti gösteren 114 Harita Mühendisi kayıtlı bulunmaktadır.

I.1.2 İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) Kayseri İl Temsilciliği

İMO'nun Türkiye çapında 26 şubesi bulunmaktadır. İMO Ankara Şubesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren 15 temsilcilikten biri olan Kayseri İl Temsilciliğinde 2004 yılı itibariyle kayıtlı bulunan 550 inşaat mühendisinin yaklaşık 50'si serbest mühendislik belgesine sahiptir.

I.1.3 Jeoloji Mühendisleri Odası (JMO) Kayseri İl Temsilciliği

JMO'nun Türkiye çapında 11 şubesi ve 57 temsilciliği bulunmaktadır. JMO Ankara Şubesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Kayseri İl Temsilciliğine kayıtlı yaklaşık 83 jeoloji mühendisi bulunmaktadır.

I.1.4 Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Şanlıurfa İl Temsilciliği

EMO'nun Türkiye çapında 13 şubesi ve Elektrik, Elektronik, Bilgisayar mühendislerinden oluşan 28.000'in üzerinde üyesi bulunmaktadır. EMO Diyarbakır Şubesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Şanlıurfa Temsilciliği'ne 2004 yılı itibariyle 16 serbest mühendislik bürosu ve yaklaşık 50 mühendis kayıtlıdır.

04-20/201-41

I.1.5 Makine Mühendisleri Odası (MMO) Muğla İl Temsilciliği

MMO'nun, Türkiye Çapında 18 Şubesi, 46 İl Temsilciliği, 22 İlçe Temsilciliği, 20 Mesleki Denetim Bürosu mevcuttur. 2002 yılı itibariyle yaklaşık 53.000 üyesi bulunan Oda'nın MMO Denizli Şubesine bağlı olarak faaliyet gösteren Muğla İl Temsilciliğine, 7'si "Serbest Mühendislik Yetkisine Sahip" olmak üzere 36 Makine Mühendisi kayıtlıdır.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

İncelemeye konu dosyanın içeriği ve yapılan şikayetlerin inşaat, jeoloji, harita, elektrik ve makine mühendisleri odalarına yönelik olması sebebiyle, ilgili ürün pazarları mühendislik hizmetleri branşlarından oluşmaktadır. Buna göre, ilgili ürün pazarları, "inşaat mühendisliği hizmetleri pazarı", "jeoloji mühendisliği hizmetleri pazarı", "harita mühendisliği hizmetleri pazarı", "elektrik mühendisliği hizmetleri pazarı" ve "makine mühendisliği hizmetleri pazarı" olarak belirlenmiştir.

I.2.2. Coğrafi Pazar:

İnceleme konusu bakımından coğrafi pazarlar, söz konusu hizmetlerin il bazında sunuluyor olması ve mühendislerin il bazında örgütlenmiş olmaları dolayısıyla, "Kayseri", "Muğla" ve "Şanlıurfa" illeri olarak tespit edilmiştir.

I.3. Yapılan Tespitler ve Deliller

I.3.1. Kayseri'deki İddialara İlişkin Tespitler

I.3.1.1. HKMO Kayseri İl Temsilciliği

- Görevli Raportörlerce TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği'nde, Temsilci Yardımcısı Dursun ÇAKICI ile görüşülmüş, ilgili tarafından, serbest mühendislik hizmeti veren Oda üyelerinin tescile konu olan harita ve planları çizdiği, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün Tescile Konu olan Harita ve Planlar Yönetmeliği'ne göre 2002 yılına kadar mühendisler tarafından hazırlanan projelerin Oda'dan vize almasının zorunlu olduğu, ancak 2002 yılında Yönetmelikte yapılan değişiklikte söz konusu zorunluluğun ortadan kaldırılması sonucunda, yalnızca Oda Yönetmeliği gereği mühendislerin çizdikleri harita ve planları Oda'ya onaylatmasının zorunlu bulunduğu ifade edilmiştir. Yetkili, konuya ilişkin Rekabet Kurulu Kararı'na kadar vize aşamasında temsilcilik olarak harita ve plan çizimine ilişkin faturalarının HKMO tarafından yayımlanan asgari ücret tarifesine uygunluğunu kontrol ettiklerini, Rekabet Kurulu'nun ilgili kararından sonra, Oda'nın asgari ücret tarifesi yayımlanması uygulaması ve faturaların asgari ücrete uygunluğunun kontrolü uygulamasına son verdiğini, ancak söz konusu tarihten itibaren, "Mühendislik Hizmetleri Özel Ücret Cetveli"nin yayımlanmaya başlanarak, harita-plan onayı için alınan %2'lik vize ücretlerinin söz konusu cetvelde öngörülen fiyatlar üzerinden tahsil edildiğini, öte yandan,

04-20/201-41

vize bedelleri söz konusu cetvelde öngörülen fiyatlar üzerinden tahsil edilse de, uygulamada mühendislerin farklı fiyatlarla harita-plan çizerek fatura kesebildiklerini, en son 19.2.2004 tarihinde ise Danıştay tarafından alınan ilgili Rekabet Kurulu Kararı'nın yürütmesinin durdurulması kararının ardından, HKMO tarafından temsilciliğe yazılan yazı üzerine tam olarak olmasa da fatura ve asgari ücret kontrolü uygulamasına tekrar başladıklarını ifade etmiştir.

- HKMO tarafından Kayseri Temsilciği'ne gönderilen, 4.6.2003 tarihli yazıda;

"TMMOB'nin Asgari Ücrete ilişkin çıkardığı yönetmeliklerin 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki yasaya aykırılık taşıdığı ileri sürülerek, Rekabet Kurumu'nun 25.05.2003 tarih ve 25119 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan kararı gereği uygulanmaları durdurulmuştur.

Konuya ilişkin olarak 04.06.2003 tarih ve 1/K-1058 sayılı Odamız Genelgesi doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir."

ifadeleri yer almaktadır.

Söz konusu yazı ekinde yer alan ve tüm şube başkanlıkları ve temsilciliklere dağıtıldığı anlaşılan genelgede ise;

"...Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu'nun 17 Mayıs 2003 tarih ve 233 sayılı kararı; Serbest Mühendislik Mimarlık Müşavirlik Hizmetlerinin üretilmesine yönelik TMMOB'ce yürürlüğe konulan Asgari Ücrete ilişkin yönetmeliklerle tüm uygulamaların, Rekabet Kurumunun 22.01.2002 tarih ve 02-04/40-21 sayılı gerekçeli kararı uyarınca Danıştay nezdinde açılacak davada Yürütmenin Durdurulması istemi hakkında karar verilinceye kadar askıya alınması, Asgari ücret uygulamasına ilişkin başlatılmış disiplin soruşturmalarının Danıştay kararına kadar bekletilmesi yönündedir.

Oda yönetim kurulumuzun; 02/06/2003 tarih ve 59 sayılı oturumunda Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu'nun anılan kararı görüşülmüş olup, Danıştay nezdinde açılacak davada yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilinceye kadar Serbest Harita Kadastro Mühendislik Müşavirlik Hizmetlerine ilişkin uygulamanın;

HKMO Mesleki Denetim ve En Az Ücret Yönetmeliği'nin En Az Ücrete ilişkin hükümlerinin askıya alınarak;

-Serbest Harita ve Kadastro Mühendislik Müşavirlik Bürolarının Mesleki denetim aşamasında en az ücrete ilişkin denetimlerinin durdurulması,

-En az ücrete yönelik disiplin soruşturmalarının durdurulması,

-Mesleki denetim işlemine ilişkin denetim ücretinin Tip Sözleşmenin düzenlendiği tarihteki özet birim fiyat listesindeki iş tanımına denk gelen ücret üzerinden alınması,

04-20/201-41

Harita ve Kadastro Mühendislik Müşavirlik Hizmetlerine Yönelik Birim Fiyatlarının özet olarak her yarı yıl için hazırlanması şeklinde yürütülmesi kararı alınmıştır...”

ifadeleri yer almaktadır.

- HKMO tarafından yayımlandığı anlaşılan “mühendislik hizmetleri özet ücret cetveli” başlıklı iki belgede, 1.7.2003-31.12.2003 tarihleri ve 1.1.2004-30.6.2004 tarihleri arasında geçerli olan ve çeşitli harita mühendisliği hizmetlerinin ücretlerini gösteren tablolar yer almaktadır. Her iki belgede de ücretlerin, tablolarda yer alan bedellere bölgesel katsayıların uygulanmasıyla tespit edileceği ibaresi yer almaktadır.

- Temsilcilikten alınan ve TMMOB tarafından HKMO'ya gönderildiği anlaşılan 29.1.2004 tarihli yazıda, Rekabet Kurulu'nun 22.1.2003 tarih ve 02-04/40-21 sayılı kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada Danıştay 10. Dairesi'nin aldığı yürütmenin durdurulması kararı ile, TMMOB Yönetim Kurulu'nun 17.5.2003 tarih ve 233 sayılı “Asgari ücrete ilişkin ilgili yönetmeliklerle düzenlenen tüm uygulamaların, Danıştay nezdinde açılacak davada Yürütmenin Durdurulması istemi hakkında karar verilinceye kadar askıya alınması” kararının konusuz kaldığı ifade edilerek, asgari ücrete ilişkin ilgili yönetmeliklerle düzenlenen uygulamaların devamı istenmektedir.

- Temsilcilikten alınan ve HKMO tarafından şube başkanlıklarına yazıldığı anlaşılan 19.2.2004 tarihli yazıda; TMMOB'un daha önceden yürürlükte bulunan yönetmeliklerin uygulanmasına devam edilmesi yönündeki istemi Oda şubelerine iletilmektedir. Söz konusu yazı ekinde ise, TMMOB'un, asgari ücret tarifelerine ilişkin uygulamanın tekrar başlatılmasına yönelik olarak aldığı 16. 2.2004 tarih ve 83/853 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'na yer verilmektedir. Söz konusu kararda TMMOB tarafından asgari ücret uygulamalarının askıya alınması amacıyla çıkarılan 4.6.2003 tarih ve 3/K-1058 sayılı Genelgenin, Danıştay kararı nedeniyle iptal edildiği ifade edilerek, ilgili hizmetlerdeki fiyatlandırma işlemlerinin en az ücret tarifesi yayımlanıncaya dek “Özet Ücret Tarifesi”ne göre gerçekleştirilmesi hususunun karara bağlandığı görülmektedir.

1.3.1.2. İMO Kayseri İl Temsilciliği

- Raportörlerce, İMO Kayseri İl Temsilcisi Fikret ÖZDOĞAN ile görüşülmüş, ilgili tarafından, serbest mühendislik belgesine sahip Oda üyelerinin binaların statik projelerini çizdiği, söz konusu projelerin çoğunlukla Oda onayından geçtiği, projelerin Oda'ya onaylatılması konusunda yasal bir zorunluluk bulunmadığı diğer taraftan, bazı belediyelerin imar için Oda onayını şart koşabildiği ifade edilmiştir.

Yetkili; yapılan proje denetimlerinde fatura veya proje bedeline ilişkin bir kontrol yapılmadığını, her proje için, yapılan denetim karşılığında İMO Ankara şubesi tarafından yayımlanan mesleki denetim bedelleri tablosunda yer alan ücretlerin tahsil edildiğini ifade etmiştir.

04-20/201-41

İl temsilcisi, Kayseri’de inşaat mühendisleri arasında bir tür havuz sistemi olduğunu, söz konusu sistemin bozulduğu gibi duyular almakla birlikte, kesin bir bilgileri olmadığını, esasen; mühendislerin iş dağılımındaki önemli farklılıklar nedeniyle mevcut durumda bu yönde bir uygulamadan söz edilemeyeceğini düşündüğünü ifade etmiştir.

- “İMO Ankara Şubesi ve Temsilciliklerinde Uygulanacak 2003 Yılı Mesleki Denetim Bedelleri” başlıklı belgede, toplam inşaat alanına bağlı olarak, oda tarafından proje denetimi karşılığında tahsil edilecek mesleki denetim bedelleri yer almaktadır.

1.3.1.3. JMO Kayseri İl Temsilciliği

- Raportörlerin JMO Kayseri İl Temsilcisi Tufan ALA ile yaptığı görüşmede, ilgili tarafından; 1999 depreminden sonra Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın yenilediği yapı mevzuatına göre inşa edilecek binaların zemin etütlerinin gerçekleştirilmesinin zorunlu kılındığı, Kayseri özelinde mevcut durumda, Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği gereğince her parsel için jeoteknik raporlarının (bir parselde birden fazla bina varsa her bina için ayrı rapor) hazırlanmasının gerektiği, söz konusu raporların serbest mühendislik belgesine sahip oda üyeleri tarafından hazırlanabildiği, çoğunlukla raporlar üzerinde gerekli denetimi yapabilmek için ellerinde yeterli teknik eleman bulunmayan Belediyelerin, mühendisler tarafından hazırlanan zemin etüdü raporlarının Oda denetiminden geçmesini ve vize almasını şart koştuğu, yapılan denetim karşılığında her rapor için JMO Genel Merkezi tarafından belirlenen meblağlarda vize ücreti tahsil edildiği, ancak mühendislerin hazırladıkları raporlar karşılığında aldıkları bedellerin ve bunlara ilişkin faturaların kontrol edilmediği ifade edilmiştir.

İl temsilcisi, 2003 yılı içinde Kayseri’deki bazı jeoloji mühendislerinin fiyatların düşmesini önleme ve sosyal yardımlaşma amaçlı bir tür havuz sistemi kurma çabası içerisinde olduklarını, ancak Odayla herhangi bir bağlantısı bulunmayan söz konusu girişimin başarısızlıkla sonuçlandığı yönünde bazı duyularını bulunduğunu ifade etmiştir. Yetkili ayrıca, mevcut durumda piyasada faaliyet gösteren Jeoloji mühendisleri arasındaki iş dağılımında ciddi dengesizlikler olduğunu, fiyatların ise oldukça düşük düzeylerde seyrettiği bilgisini edindiklerini belirtmiştir.

- JMO tarafından yayımlandığı anlaşılan bir belgede, türlerine bağlı olarak raporlara Odaların vereceği vizeler karşılığında alınacak ücretlerin belirlendiği bir tablo yer almaktadır.

- JMO tarafından Şube Başkanlıkları ve İl Temsilciliklerine gönderilen 6.2.2004 tarihli yazıda;

Rekabet Kurulu’nun, TMMOB Asgari Ücret Yönetmeliği ile Odaların asgari ücret uygulamasının 4054 sayılı Kanun’a aykırılığını öne sürerek uygulamanın sona

04-20/201-41

endirilmesi kararı üzerine 8.1.2004 tarihli bir yazı ile 2004 yılı ilk altı ayı için yalnızca "Rapor Vize Ücretleri"nin belirlendiği,

Danıştay'ın konuya ilişkin yürütmeyi durdurma kararının ardından rapor vize ücretleri dışındaki oda tarifelerinin 2004 yılı birinci altı aylık dönemi için yeniden belirlenmesi gereğinin ortaya çıktığı,

ifade edilerek, yazı ekinde gönderilen ve gelecek dönemde uygulanması planlanan asgari ücret tarifesi birim fiyatlarına ilişkin olarak görüş istenilmektedir.

1.3.2. Şanlıurfa'daki İddialara İlişkin Tespitler

- EMO Şanlıurfa Temsilcisi Bahattin BOLAT Raportörle yaptığı görüşmede aşağıdaki görüşleri ifade etmekle birlikte, bu görüşleri içeren bilgi tutanağını imzalamaktan imtina etmiştir:

"Halen 16 serbest mühendislik bürosu ve yaklaşık 50 mühendis odamıza kayıtlıdır. Bölgemizde elektrik mühendisliği projeleri, sanayiciler, inşaatçılar ve tarlalarından su çıkartmak isteyen çiftçiler tarafından talep edilmektedir. TEDAŞ'tan elektrik sağlanabilmesi için mühendislik projesinin çizilmesi gerekmektedir. Küçük ölçekli tesisatlar için yapılan projeler elektrik teknisyenleri tarafından çizilebilmekte, ancak büyük ölçekli projeler elektrik mühendisleri tarafından çizilmektedir. Odamızın yönetmeliği gereği, elektrik mühendislerince çizilen projelerin odamızdan vize alması gerekmektedir. Çizilen projenin bedelinin %4'ü vize ücreti olarak oda tarafından tahsil edilmektedir. TMMOB, her yıl mühendislik projelerine yönelik fiyat tarifeleri yayımlamaktadır. Şanlıurfa ili için, tarifede yer alan fiyatlar TMMOB'un belirlediği %50'lik bölge katsayısıyla çarpılarak belirlenmektedir. Ancak uygulamada fiyatlar söz konusu bedelin altına inebilmektedir. Biz oda olarak projelere ilişkin vize bedellerini Şanlıurfa için geçerli olan tarifenin de altındaki bedeller üzerinden tahsil etmekteyiz. Örneğin 2003 yılı başından itibaren tarımsal sulama projeleri için projenin gerçek bedeli ne olursa olsun vize ücretini 400.000.000 TL'lik proje bedeli üzerinden tahsil etmekteyiz. Öte yandan odamıza gelen duyumlardan çeşitli mühendislerin söz konusu fiyatın da altında proje hazırladıklarını biliyoruz. Temsilcilik olarak projelere ilişkin faturaları kontrol etme imkanımız bulunmamaktadır. Ayrıca yönetmeliğimiz dışında projelerin odaya onaylatılmasını zorunlu kılan her hangi bir yasal zorunluluk bulunmadığından, odamızdan vize almadan hazırlanan projelerin de bulunduğunu bilmekteyiz. Bu durumun tespit edilmesi durumunda projeyi çizen mühendise cezai yaptırım uygulanması gerekmektedir ancak şimdiye kadar herhangi bir mühendise bu yönde bir yaptırım uygulanmamıştır."

- Temsilcilikte bulunan mühendisler tarafından gerçekleştirilen ve 2003 ile 2004 yıllarında odadan vize alan tüm projelerin yer aldığı defterde, kuyu projelerine ilişkin proje bedellerinin tamamının, 400.000.000 TL olarak kayıtlara geçtiği ve söz konusu bedelin %4'lük bölümüne tekabül eden 16.000.000 TL'nin ise vize bedeli olarak kaydedildiği belirlenmiştir. Vize verilen projelere ilişkin bireysel

04-20/201-41

dosyalarda ise, projelerin faturaları ve gerçek fatura bedellerine ilişkin herhangi bir belge yer almamaktadır.

- Temsilcilikte yapılan yerinde incelemede, EMO tarafından yayımlanarak oda ve temsilciliklerine dağıtıldığı anlaşılan ve elektrik mühendisleri tarafından çizilen projelere ilişkin olarak 2003 yılı için Türkiye çapında uygulanması gereken asgari ücret tarifelerini içeren bir kitapçık elde edilmiştir. Söz konusu kitapçığın "Enerji Nakil Hatları ve Trafo Merkezleri" başlıklı bölümünde, Oda yetkilisi tarafından kuyu açılması için gerekli olan iki proje olarak belirtilen Enerji nakil hattı (Enh) etüd ve uygulama projeleri ve Trafo Merkezleri uygulama projelerine ilişkin asgari ücretleri yer almaktadır. Söz konusu tabloda, Enh etüd ve projesi için en düşük 942.000.000 TL, Trafo uygulama projesi için ise en düşük 838.000.000 TL tutarında bedellerin belirlendiği görülmektedir.

Kitapçığın 151. sayfasında, EMO Diyarbakır Şube Merkezi ve Temsilciliklerindeki azaltma katsayısı 0.50 olarak belirlenmiştir. Bu durumda oda yetkilisinin açıklamasına göre, tarifelere uyulması durumunda bir kuyunun toplam proje bedelinin en düşük $(942+838) \times 0.50 = 890.000.000$ TL olması gerekmektedir.

- Başvuru sahiplerine ilişkin açık bir bilgiye yer verilmeyen şikayet dilekçesinde yer verilen iddialar ve dilekçe sonunda yer alan "Şanlıurfa'da faaliyet gösteren çiftçiler" ibaresi nedeniyle, kendisiyle görüşülen Şanlıurfa Ziraat Odası II. Başkanı Halil ATEŞ, çiftçilerin kuyu açtırma hizmetini değişik mühendislik bürolarından farklı fiyatlara satın alabildiklerini ve üyelerinden şimdiye kadar aksi yönde bir şikayet gelmediğini ifade etmiştir.

1.3.3. Muğla'daki İddialara İlişkin Tespitler

- Şikayetçi ile yapılan görüşme sonucunda adı geçen; Muğla'da, yeni yapılan inşaatların Belediye'den imar ve inşaat ruhsatı alabilmesi için inşaatlara makine mühendisleri tarafından çizilen tesisat projelerinin MMO'dan vize alması gerektiğini, MMO Muğla İl Temsilciliği'nin onay aşamasında proje bedellerine ilişkin faturaların Oda tarafından belirlenen asgari fiyatlar üzerinden kesilmesini zorunlu kıldığını, Oda'nın söz konusu uygulamadaki amacının %4 oranındaki vize ücretlerini yüksek bedel üzerinden tahsil etmek olduğunu, Oda için mühendisin gerçekte ne kadar ücret aldığına önem taşımadığını, Oda'nın kendi vize ücretini önemseydiğini, uygulamada mühendislerin aldıkları proje bedellerinin Oda tarafından belirlenen fiyatların oldukça altında gerçekleştiğini, mühendislerin gerçekte almadıkları bedeller üzerinden kestikleri faturalar nedeniyle ödemek zorunda kaldıkları KDV ve gelir vergisi nedeniyle mağdur duruma düştüklerini ifade etmiştir.

- Dosya mevcudu bilgilere göre, görevli Raportörlerce MMO Muğla İl Temsilciliği'nde yapılan yerinde incelemede teknik görevli Şahin YÜCE ile görüşülmüş, ilgili, inşaatlar için makine mühendisleri tarafından çizilen mekanik tesisat projelerinin odadan vize almak zorunda olduğunu, MMO Denizli Şubesi tarafından verilen talimatlar gereği projelere ilişkin faturaların MMO tarafından

04-20/201-41

yayımlanan asgari ücretlere uygunluğunun kontrol edilip, uygun faturalara iptal edilemez damgası vurulmasından sonra projelerin onaylandığını, öte yandan, faturalar asgari ücrete göre kesilse de, uygulamada mühendislerin asgari ücret fiyatlarından daha düşük bedellerle çalıştıklarını bildiklerini ifade etmiştir.

- MMO tarafından Şube Yönetim Kurulu Başkanlıklarına gönderilen 25.6.2003 tarihli yazının "AİTİM Projelerinin Mesleki Denetimlerine İlişkin Yapılacak Çalışmalar" başlıklı 2. maddesinde;

"...d) Mesleki Denetim yapılırken Odamızın belirlediği asgari ücret üzerinden fatura aranacaktır. Faturanın üzerine "bu fatura iptal edilemez" kaşesi vurulacaktır. Odanın belirlediği asgari ücret üzerinden fatura kontrolü yapmayan veya eksik faturayla işlem yapan personel hakkında gerekli yasal işlem yapılacaktır..."

ifadesi yer almaktadır.

- "Tesisat Mühendisliği Proje Hizmetleri Asgari Ücretleri" başlıklı belgede Denizli, Aydın, Muğla, Fethiye, Nazilli, Didim, Datça-Milas-Uşak, Söke, Yatağan-Bodrum, Kuşadası, Marmaris için ayrı ayrı olmak üzere 1.7.2003-31.12.2003 tarihleri arasındaki dönem için, yapı alanının metrekaresi ve inşaatının sınıfına bağlı olarak verilecek mühendislik hizmetleri karşılığında alınacak asgari ücretleri belirten dört ayrı tablo yer almaktadır.

J. GEREKÇE ve HUKUKİ DAYANAK:

Önaraştırma konusunu oluşturan başvurularda adı geçen, Kayseri, Muğla ve Şanlıurfa illerinde mühendislik hizmeti veren serbest meslek mensupları 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında teşebbüs, bu mühendislerin üyesi buldukları meslek örgütleri de Kanun'un aynı maddesi uyarınca teşebbüs birliği konumundadırlar.

Yapılan tespitler, Önaraştırma'nın konusunu oluşturan eylemlerin, mühendisler arasında oluşturulduğu iddia edilen proje havuzlarının ve odaların asgari ücret uygulamaları olarak iki ana başlık altında toplanmalarını ve her iki türdeki eylemlerin 4054 sayılı Kanun açısından ayrı ayrı değerlendirilmesini gerektirmektedir.

J.1. Havuz Uygulamasına Yönelik İddialarının Değerlendirilmesi

Havuz uygulamaları, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabet ihlali niteliğinde olan, pazar paylaşımı ve/veya fiyat tespiti eylemlerini gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan birliktelikleri ifade etmektedir. Pazar paylaşımı amacıyla gerçekleştirilen havuz uygulamalarında, pazardaki talep uygulamaya dahil olan teşebbüsler arasında eşit olarak dağıtılmaktadır. Bunun sonucunda hem fiyatların belirli bir düzeyin altına inmesi engellenmekte, hem de pazarda elde edilen toplam gelirin teşebbüsler arasında eşit bir biçimde paylaşılması sağlanmaktadır.

04-20/201-41

Pazar paylaşımı içermeyen ve yalnızca asgari fiyata uyumunu amaçlayan farklı türdeki havuz uygulamalarında ise, uygulamaya dahil olan teşebbüsler elde ettikleri gelirin belirli bir yüzdesini havuz hesabına yatırmaktadırlar. Söz konusu havuzda toplanan para belirli bir süre sonra üyelere belirli şekilde ödenmektedir.

Dosya konusu olayda Kayseri ve Şanlıurfa illeri için, Öneriye açılmasına neden olan iddialar, bu illerdeki çeşitli mühendislik odalarının, mühendisler arasında bir tür havuz sistemini organize ettiği yönündedir. Ancak her iki ildeki şikayetler isimsiz dilekçe ve elektronik posta mesajlarına dayanmaktadır ve bu belgelerde havuz oluşumuna ilişkin somut veriler bulunmamaktadır.

Havuz iddialarına yönelik olarak şikayete konu odaların Kayseri İl temsilciliklerinde yapılan incelemelerde ulaşılan tespitler, odalar tarafından organize edilen bir havuz sistemine ilişkin herhangi bir bulguyu içermemektedir.

Öte yandan, gerek Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliği'nde yapılan yerinde incelemelerde gerekse Şanlıurfa Ziraat Odasında yapılan görüşmelerde de havuz iddialarına ilişkin somut verilere ulaşılamamıştır.

J.2. Asgari Ücret Uygulamaları

TMMOB ve TMMOB'a bağlı odaların asgari ücret uygulamaları ve bu uygulamaya dayanak oluşturan yönetmelikleri daha önce de Rekabet Kurulu kararlarına konu olmuştur. İzmir Ticaret Odası ve bir serbest şehir plancısının başvurusu üzerine yürütülen soruşturma sonucunda 22.1.2001 tarih ve 02-04/40-21 sayılı kararında Rekabet Kurulu,

- TMMOB ve TMMOB'a bağlı odaların doğrudan yasal dayanağı olmadığı halde, asgari hizmet bedeli belirlenmesini zorunlu kılan ve bunun altında ücretle hizmet verilmesini yasaklayan karar ve uygulamalarının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğuna,

- Kanunun 9/1. maddesi uyarınca TMMOB ve TMMOB'a bağlı odaların asgari ücretleri belirlemeye ilişkin uygulamalarına son verilmesine

karar vermiştir. Söz konusu karar taraflara 9.4.2003 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflardan 60 günlük süre içerisinde asgari ücret uygulamalara ilişkin düzenlemelere son vermeleri istenmiştir.

Kurulun TMMOB ve bağlı odaların asgari ücret uygulamaları hakkındaki 22.1.2002 tarih ve 02-04/40-21 sayılı kararına karşı Danıştay Onuncu Dairesi nezdinde TMMOB ve Şehir Plancıları Odası tarafından yürütmeyi durdurma talebiyle iki dava açılmış, anılan daire 17.11.2003 tarih ve 2003/2564, 2003/2705 esas sayılı kararlarında Yönetmeliklerin hukuksal niteliklerini dikkate alarak yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne karar vermiştir.

MMO Muğla İl Temsilciliğinde yapılan tespitler, ilgili Kurul Kararına uyma yükümlülüğünün başladığı 9.6.2003 tarihinden sonraki dönemde MMO

04-20/201-41

tarafından, 1.7.2003-31.12.2003 tarihleri arasındaki döneme yönelik olarak mühendislik hizmetlerine ilişkin asgari ücret tarifesi yayımlandığını, söz konusu tarifelerin Muğla da dahil olmak üzere şube ve temsilciliklere gönderildiğini, mühendislik hizmetlerine ilişkin faturaların söz konusu tarifede yer alan bedeller üzerinden kesildiğinin temsilcilikler tarafından kontrol edilmesinin zorunlu kıldığını göstermektedir. Söz konusu tespitler, ilgili teşebbüs birliğinin, Kurulun ilgili kararına aykırı olarak asgari ücret uygulamalarına devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Önaraştırma kapsamındaki diğer odalarda yapılan incelemelerde elde edilen tespitlerden ise, ilgili Kurul Kararına uyma yükümlülüğünün başladığı 9.6.2003 tarihinden, Danıştay'ın Yürütmeyi Durdurma Kararı verdiği 17.11.2003 tarihine kadar olan dönemde, söz konusu odaların Kurul Kararına aykırı nitelikte asgari ücret uygulamalarının varlığına ilişkin bir tespit yapılamamıştır.

Dosya mevcudu bilgilere göre, EMO Şanlıurfa İl Temsilciliğinde yapılan yerinde incelemede; Rekabet Kurulu'nun Gerekçeli Kararının TMMOB'a tebliğ edildiği 9.4.2003 tarihinden önce EMO tarafından, 2003 yılı için ilgili asgari ücret tarifesi yayımlandığı, gerekçeli kararın ardından ise, odalarda asgari ücret uygulamasının temel unsurunu oluşturan fatura kontrolüne son verilerek bu karara uyulduğu belirlenmiştir. Temsilcilikte dikkat çeken bir başka husus, odadan vize alan projelere ilişkin defterde, kuyu projelerinin tamamının 400.000.000 TL'lik bedelle kayıtlı olmasıdır. Öte yandan bu konuya ilişkin olarak Oda yetkilisi tarafından yapılan, Oda'nın tahsil edeceği %4'lük vize bedellerinin, projenin gerçek bedelinden bağımsız olarak aynı kaydi proje bedeli üzerinden alınması yönündeki açıklama makul kabul edilmektedir.

HKMO Kayseri Temsilciliğinde elde edilen tespitler, Rekabet Kurulu Kararı'nı takip eden dönemde, HKMO tarafından asgari ücret uygulamalarının sonlandırılması konusunda bir genelge yayımlandığını, asgari ücret tarifesinin yürürlükten kaldırılarak, şube ve temsilciliklerin asgari ücrete ilişkin fatura denetimlerini ve buna ilişkin disiplin soruşturmalarını askıya alması konusunda uyarıldığını, bu dönemde mesleki denetim bedellerinin hesaplanması amacıyla bir özet ücret cetveli yayımlandığını, yürütmeyi durdurma kararının ardından ise, eski uygulamalara tekrar başlanması konulu yazılar yazıldığını göstermektedir.

JMO Kayseri Temsilciliğinde elde edilen ve temsilcilikle JMO arasında yapıldığı anlaşılan yazışmalar, Rekabet Kurulu Kararı'nı takip eden dönemde, JMO'nun asgari ücret uygulamasına son verdiğini göstermektedir. Bu dönemde, fatura kontrolü yapılmadığı için, projelere vize verilmesi aşamasında tahsil edilen vize ücretlerinin proje bedeli üzerinden hesaplanmasından vazgeçilerek doğrudan vize ücretlerini belirleyen, mesleki denetim bedeli tarifeleri yayımlanmıştır. Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararını takip eden tarihlerde, JMO tarafından şube ve temsilciliklerine asgari ücret uygulamasına yeniden başlanması yönünde talimatlar içeren yazılar yazılmıştır.

04-20/201-41

İMO Kayseri Temsilciliğinde yapılan tespitlerde, projelere ilişkin herhangi bir asgari ücret uygulaması ve fatura kontrolünün yapılmadığı, İMO'nun, JMO ile benzer bir biçimde, projelerin bedellerinden bağımsız olarak, Temsilcilik tarafından yapılan denetimler karşılığında projelerden alınacak denetim bedellerini gösterir bir tablo yayımladığı görülmektedir.

Öte yandan, MMO'nun asgari ücret tespitine yönelik uygulamalarda bulunması Rekabet Kurulu'nun 22.1.2001 tarihli Kararı'na aykırılık teşkil etmektedir ve bu nedenle ilgili teşebbüs birliği hakkında Kanun'un 17/a maddesi uyarınca süreli para cezası uygulanması ya da yeni bir soruşturma açılması gerekebilecektir. Diğer yandan yukarıda da belirtildiği üzere 17.11.2003 tarihinde ilgili Kurul kararının yürütülmesi Danıştay tarafından durdurulmuş, Rekabet Kurumu Hukuk Müşavirliğinin 16.2.2004 tarih ve 525 sayılı yazısı ile anılan mahkeme nezdinde söz konusu kararın kaldırılmasına yönelik gerekli itiraz yapılmıştır.

İdare hukuku genel prensipleri çerçevesinde; Danıştay tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararı gereğince, esas dava karara bağlanıncaya kadar davaya konu olacak işlemin yürütülebilme niteliği ortadan kalkmakta, sanki işlem hiç tesis edilmemiş gibi önceki hukuksal durumun devamı sağlanmaktadır. Yürütmenin durdurulması kararı ile işlemlerin idare tarafından re'sen ve fiilen icra olunabilme imkanı ve kuvveti durdurulduğu gibi, hukuka uygunluk karinesi de durmaktadır. Şu halde bu karinenin bir sonucu olan "uymak zorunluluğu" da durmakta ve kalkmaktadır.

Bu çerçevede, asgari ücret uygulamalarına son verilmesine ilişkin Rekabet Kurulu Kararı hakkında Danıştayca verilen yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle, MMO'nun asgari ücret uygulamalarına yönelik tespitler bakımından, anılan karara yönelik yapılan itiraz sonuçlanana kadar herhangi bir işlem tesisi hukuken mümkün bulunmamaktadır.

K. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

1) İnşaat Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği ve Jeoloji Mühendisleri Odası Kayseri İl Temsilciliği ile Elektrik Mühendisleri Odası Şanlıurfa İl Temsilciliği'nin havuz sistemi oluşturarak rekabeti engellediği iddialarına ilişkin somut belge ve bulgulara ulaşılamaması nedeniyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesi kapsamındaki bir ihlalin varlığından söz edilemeyeceğine ve dolayısıyla soruşturma açılmasına yer olmadığına; bu yönüyle şikayetin reddine;

2) TMMOB ve TMMOB'a bağlı odalar tarafından asgari ücretlerin belirlenmesinin 4054 sayılı Kanun'a aykırı olduğu yönündeki 22.1.2002 tarih ve 02.04/40-21 sayılı Rekabet Kurulu Kararının yürütülmesinin, Danıştay Onuncu Dairesi'nin 17.11.2003 tarih ve 2003/2564, 2003/2705 sayılı kararlarıyla durdurulmuş olması

04-20/201-41

nedeniyle, yürütmeyi durdurma kararına Kurumca yapılan itiraz sonuçlanana kadar Makine Mühendisleri Odası'nın asgari ücret uygulamalarına yönelik tespitler bakımından herhangi bir işlem tesisinin hukuken mümkün bulunmadığına; bu nedenle, asgari ücret belirlendiğı yönündeki iddialara yönelik evrak dosyadan ayrılarak, bu başvurular ile ilgili yeni bir dosya numarası verilmesine ve Danıştay'daki dava süreci sonuçlandıktan sonra bu yönüyle işlem yapılmak üzere Şikayetlerin bekletilmesine;

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.